

NOE

„Diváci mohou čekat všechny velké chvíle Noemova příběhu - archu, zvířata, padlé anděly, první duhu, holubici. Ale naštěstí jsou zachyceny novým a neočekávaným způsobem. Místo abychom opakovali, co už tu bylo, pečlivě jsme zkoumali, co je psáno v Genesis a poté jsme na plátně vytvořili prostředí, kde se mohou odehrávat zázraky.“

-- Darren Aronofsky

Svou osobní vizi příběhu Noa inspirovanou příběhem plným odvahy, oběti a naděje přináší režisér Darren Aronofsky („Černá labuť,” „Wrestler,” „Fontána”) ve filmu „Noe“. Vítěz ceny Akademie Russell Crowe ztvárnil muže, který byl Bohem vybrán, aby provedl důležitou záchrannou misi předtím, než celý svět zničí apokalyptická potopa. Film nabízí úchvatné vizuální dobrodružství prostřednictvím nadčasových témat dobra a zla, zkázy a smilování, naděje, rodiny a druhých šancí.

Za filmem stojí prvotřídní filmový štáb a skvělé herecké obsazení – ti všichni se vydají na nečekanou cestu na palubě hrubé archy vytesané ručně přesně podle biblických popisů a nabízejí představu neznámého života Noema a jeho rodiny. Zvou diváky na velkolepou podívanou, ve které země zmizí pod obrovskou potopou, která zvrátí vše ... a vede do nového dne pro všechna Stvoření.

Paramount Pictures a Regency Enterprises uvádějí film „Noe” Protozoa Pictures Production. Režie Darren Aronofsky, scénář Aronofsky & Ari Handel („Fontána”). Produkce Scott Franklin („Černá labuť,” „Wrestler”), Mary Parent („Pacific Rim – Útok na Zemi”), výkonnými producenty jsou Arnon Milchan, Ari Handel a Chris Brigham („Počátek,” „Prokletý ostrov”).

Vedle Crowea („Gladiátor,” „Čistá duše,” „Bídníci”) se v herecké sestavě objeví vítězka ceny Akademie Jennifer Connelly („Čistá duše,” „Requiem za sen”), Ray Winstone („Skrytá identita,” „Hugo”), Emma Watson („Harry Potter a Relikvie smrti,” „Můj týden s Marilyn”), Logan Lerman („Percy Jackson: Zloděj blesku”), Douglas Booth (televizní seriál „Great Expectations,” připravovaný „Romeo a Julie”), Dakota Goyo („Thor”) a držitel Oscara Anthony Hopkins („Mlčení jehňátek”).

Filmový štáb tvoří kameraman Matthew Libatique („Černá labuť,” „Iron Man”), výtvarník Mark Friedberg („The Amazing Spider-Man 2”, „Synecdoche, New York”), kostýmní výtvarník Michael Wilkinson („Muž z oceli”, „Špinavý trik”) a skladatel Clint Mansell („Černá labuť,” „Wrestler”).

Noe ve filmech

Celý příběh Noa – posledního spravedlivého muže na světě zaskočeného špatností, násilím a úplatkářstvím – a archy, kterou má podle příkazu postavit předtím, než bude celá země zničena, zabírá v knize Genesis jen pár stránek. Ale tyto pasáže měly hluboký a trvalý vliv na miliardy lidí na celém světě - zajišťují v rámci možností lidské vykoupení a naději tváří v tvář úplnému zničení.

Každopádně už od počátků filmové historie se tento prázákladní příběh zobrazoval většinou jako parodie, komedie nebo v animovaných filmech odrážejících popkulturu, ve které je archa nejčastěji zobrazena jako dětská hračka. Příběh se poprvé objevil ve filmu „Noemova archa“ v roce 1928, který Hollywood přetvořil tak, že biblická potopa splývala s dramatem 1. světové války. Od té doby tady byly Disneyovy krátké filmy, komiksy a několik variant komediálního zpracování, ale kupodivu se Noemův příběh zatím nikdo nikdy nepokusil zpracovat jako velkoformátové vizuální dobrodružství, ani se žádný filmař nezabýval přímo těmito základními motivy lidských slabín a nedostatků, lidské statečnosti a božského odpuštění.

„Existují komediální zpracování, animované verze a na Broadwayi dokonce existuje muzikálové zpracování s Dannym Kayem,” říká režisér „Noa” Darren Aronofsky. „Historicky se ale zpracování tohoto příběhu přiklání k folklóru, humoru a k příběhům pro děti. Jenže když se podíváte na tento příběh v Genesis, je tam toho daleko víc, než jen to, že byla zachráněna zvířata po párech. Je to příběh deseti generací hříšných lidí, které nakonec přivedou Boha k rozhodnutí vše předělat. Pro mě to byl úplně první příběh o konci světa.”

Aronofskyho fascinace Noem začala, když mu bylo 13 let. Tehdy se účastnil školní soutěže, kterou se svou básní o Noemovi vyhrál a zjistil, že se chce stát spisovatelem. Později, na počátku své filmařské kariéry, se odvážil snít o tom, že přeneseme příběh do značně ambiciózního filmu. Bylo mu jasné, že to bude největší výzva jeho kariéry, ale zároveň si začal představovat, jakým způsobem by příběh podal dnešním filmovým divákům: představením Noemovy rodiny - jejich strachů a nadějí, jejich konfliktů a jejich hledání smyslu uprostřed těchto neobyčejných událostí.

„Představa toho, jak přežije rodina, pro mě byla stejně zajímavá jako samotný příběh první apokalypsy,” říká režisér.

To se stalo odrazovým můstkem tvůrčího procesu, který přivedl Aronofskyho a spoluautora a výkonného producenta Ariho Handela do hlubokého neznáma. Protože je

text Genesis velmi stručný a neobsahuje prakticky žádný dialog a popis Noemových pocitů ohledně nadcházející potopy, ponořili se do hlubokého studia náboženských, historických a vědeckých zdrojů, aby lépe pochopili dobu, ve které Noe žil a v té souvislosti i význam jeho činů. Jejich cílem nebylo držet se Bible řádek po řádku; místo toho se zaměřili na dramatizaci toho, co považovali za základní témata Noemova příběhu.

Přístup k Noemu

Aronofsky je filmařem, kterého vždy přitahovaly příběhy s velkým dosahem. Od matematického hledání v debutu „π“, přes hořkosladké hledání usmíření ve „Wrestleru“ až po thriller ze světa baletu „Černá labuť“, se stal známým díky svému novátorskému vizuálnímu přístupu, stejně jako pro svou ochotu jít do tak citlivých témat jakými jsou smrtelnost, láska a význam posvátna.

„Chtěli jsme přinést ušlechtilost a důležitost, jaká náleží takhle významnému příběhu,“ vysvětluje Handel, „ale zároveň také překvapit lidi něčím, co se vzpírá jejich očekávání.“

„Tak například,“ pokračuje Handel, „Genesis říká, že Noe měl postavit archu a přivést tam po páru od každého druhu zvířat. Není tam vůbec žádný popis toho, jak to celé zařídil. Ale Darren našel filmově vzrušující a dramatický způsob, jak Noe získal materiál na archu a jak hledal a shromáždil zástupce všech zvířat na planetě.“

Aronofsky zároveň říká, že chtěl víc, než film epických rozměrů: „Začali jsme skutečným textem z Genesis, který jsme potom rozvinuli do rodinného dramatu.“

„O Noemově příběhu se vlastně ví velmi málo v mnoha ohledech, Noe dokonce vůbec nepromluví, dokud se nedostane z archy,“ říká Handel, „takže vše, co si tito lidé mysleli a co řekli, zůstalo otevřené. Ale když se na ten text podíváte lépe, najdete vodítka. Noe se například opil, když dosáhl Nového světa. Tohle Genesis nikde nevysvětluje, ale my jsme to považovali za vhled do Noemovy postavy, kterou jsme chtěli prozkoumat a pochopit. Jakou zátěží a překážkami musel projít, že se poté, co svůj úkol splnil, uchýlil k pití? Jak máme sladit popis Noa jako „spravedlivého muže“ který opilý a nahý prokleje jednu větev svých potomků do věčného otroctví?“

„Nebo považte,“ pokračuje Handel, „co mohlo být nejbolestnější částí příběhu Genesis: Stvořitel se rozhodl, že musí zničit většinu, pokud ne všechno, z toho, co sám stvořil. Mezi těmi, kdo utonuli při potopě, byly jistě děti. Určitě tam byla spousta nevinných zvířat. Pokud ano, musela být potopa o možnosti začít s čistým štítem navzdory těmto

ztrátám – něco, co muselo být pro Stvořitele milujícího své Výtvořitel velmi bolestné. Jak zdramatizovat takovou bolest na lidské úrovni, které budeme všichni rozumět? Zásadní pro nás byl úkol, jak předvést tyto otázky přesvědčivým a filmovým způsobem a zároveň zůstat věrní specifikům Genesis.”

Jádrem jejich scénáře bylo neuvěřitelné Noemovo odhodlání a vytrvalost tváří v tvář tomu, co se zdálo být nesplnitelnou misí. Když ho Stvořitel varuje před katastrofou a přikáže mu, aby zachránil zvířata, Noe to udělá s bezvýhradnou vírou – a bez jakékoliv nedůvěry nebo odporu, který bychom čekali v současnosti.

„Když v dnešních filmech postava řekne, že měla vidění nebo slyšela hlasy, začne její okolí nejdřív pochybovat o její přičetnosti. Ale s Darrenem jsme cítili, že tehdy to byl moderní způsob myšlení,” vysvětluje Handel. „Noemův děd žil v době, kdy žil Adam a Adam se s Bohem vídal, takže Noe neměl žádný problém věřit, že k němu promlouvá Bůh. Ale Noa nejvíc trápily dvě otázky: 1) jak si může být jistý, že úplně pochopil, co se po něm žádá a 2) jak to zvládne?”

I přemýšlení o pouhých obrysech Noemova světa, který Bible označuje jako bouřlivou dobu plnou hříchu mezi pádem člověka a příchodem velké potopy, bylo zajímavé. Bible obsahuje zmínky na věk zběsilé hříšnosti a andělských „velikánů na zemi”, ale vědecké poznatky jsou omezené.

„Víme určité věci o Egyptě a určité věci o starověké Judey – ale o tom, jak vypadal předpotopní svět, víme nesrovnatelně méně,” poznamenává Aronofsky. „Rozhodli jsme se ale přijmout fakt, že tohle je svět, který se od našeho liší.”

Kromě Genesis se Aronofsky a Handel radili s dalšími texty včetně Svitků od Mrtvého moře, Enochovy knihy (práce připisovaná Noemovu pradědovi) a Knihy jubileí, stejně jako s historickými a moderními analýzami teologů a historiků. Přesto jim bylo celou dobu jasné, že budou muset udělat odvážný krok mimo tyto výzkumy, aby zachytili Noemův svět na plátně způsobem, který zaujme všechny divácké skupiny. Rizika byla jasná, ale jejich odhodlání příběh zpracovat bylo velké.

Handel to shrnuje: „Když jsme se rozhodli vyprávět příběh o Noemovi, věděli jsme, že to bude náročné, protože ten příběh má pro mnoho lidí mnoho významů na spoustě úrovních. Ale chytili jsme příležitost za pačesy právě z těch samých důvodů – protože je to neuvěřitelně mocný příběh, který obsahuje zásadní a hluboké věci.”

Pro producenta Scotta Franklina, který s Aronofskym pracoval na všech jeho filmech, znamenala spolupráce na Noemových nadčasových tématech příslib filmu, který bude technicky dokonalejší a zároveň hluboce naplňující a uspokojujivý.

„Myslím, že srdcem a jádrem tohoto filmu je Darrenův originální pohled na Noemův příběh jako na velkolepé rodinné drama,” říká Franklin.

Ztvárnění Noa

Už na počátku rozhodování o tom, kdo bude ústřední postavou filmu „Noe”, bylo v popředí jedno jméno: Russell Crowe. Držitel Oscara za „Gladiátora” je často obsazován díky své schopnosti dát výjimečným postavám zemitou lidskost. Jenže role Noa kladla extrémní nároky i na takového herce - částečně proto, že Noe se nikdy předtím neobjevil na plátně jako skutečný muž, který se snaží postavit největšímu břemenu v historii lidstva: zajištění přežití všech živých bytostí.

Aronofsky k herci říká: „Russell nás zaujal, protože je vždy autentický a věrohodný. Nikdy vás nenapadne se ptát, jestli Russell věří tomu, co říká. A samozřejmě ta možnost pracovat s někým tak talentovaným a silným pro mě byla velkým zážitkem – jen zjistit, co společně můžeme vytvořit.“

Aby Crowe na roli kývl, musel mu Aronofsky slíbit, že neudělá jediný záběr ve stylu otřepaného klišé s párem žiraf v pozadí. Když se ale Crowe snažil dostat do role Noa z moderního úhlu pohledu, zjistil, že jde o velmi fascinující práci. „Samozřejmě začínáte všemi těmi konvenčními představami o Noemovi, ale jakmile začnete pronikat do toho, jak mohl tehdejší svět vypadat, strhne vás to,” říká herec.

Největší otázkou bylo pro Crowea to, jak se člověk emočně a morálně vypořádá s tak naléhavou, přesto však značně mlhavou představou katastrofy, která vyjde od Stvořitele. „Noe začíná chápat úkol, který před ním stojí jako něco, k čemu se má sám dopracovat, protože nedostává žádné jasné pokyny,” vysvětluje Crowe. „Pochopil, že se musí o zvířata postarat, ale nemá naprosto žádnou informaci o tom, jak se vypořádat s tou lidskou otázkou, takže je spousta věcí, na které musí přijít sám. Nemyslím si, že považuje tuhle práci za čest. Ve skutečnosti to považuje za nejhorší práci, kterou mohl od Stvořitele dostat. Ale udělá vše, co bude v jeho silách, aby ji dokončil.”

Práce s Aronofskym byla pro Crowea hlavním lákadlem. „Nikdy jsme neskončili den, aniž bychom natočili něco opravdu dobrého,” říká herec. „Darren nikdy nepřestává režírovat. Dokonce i v té nejdelsí, nejchladnější a nejtvrďší noci nikdy nepřestal mluvit o tom, co takhle vytváříte, což podle mého přesně vysvětluje, proč dělá ten typ filmů, které dělá. Vždy bere lidi do míst a zážitků, které nejsou průměrné, běžné nebo typické. A doufám, že je tomu tak i v tomto filmu.”

Vedle Crowea se v roli jeho ženy představí Jennifer Connelly, vítězka ceny Akademie za „Čistou duši“, která získala uznání také za „Requiem za sen“, na kterém pracovala s Aronofskym.

Bible neuvádí jméno Noemovy ženy, ale Aronofsky s Handelem chtěli ve filmu její prožitky ukázat a proto jí dali jméno, které jí přidělily židovské prameny – „Naameh“. „Z Genesis se nedozvíme, co Noemova žena dělá nebo co si myslí, ale bylo pro nás rozhodující, že byla důležitou součástí událostí,” říká Handel. „Popsali jsme ji jako ženu, která se snaží udržet rodinu pohromadě, a to i pod obrovským tlakem toho, co se děje. Jennifer dala Naameh morální sílu – i když pomáhá Noemovi, aby mohl uposlechnout hlasu, neztrácí ze zřetele, co je správné a zda si jako lidé zasloužíme slitování nebo ne.”

Connelly se na další spolupráci s Aronofskym těšila. „Bylo úžasné vidět ho režírovat film takových rozměrů. O tomto příběhu Darren velmi dlouho snil a pro mě bylo vzrušující vidět, jak svůj sen přivádí na svět.”

Pro roli Naameh měla Connelly jen velmi málo informací, proto se sama pustila do průzkumu tajemství zahaleného života žen v rané historii. „Genesis toho o mé postavě moc neříká, ale Darren ji napsal jako loajální manželku a oddanou matku, která je jak velmi emočně silná, tak velmi mravná. Byla jsem hodně zvědavá, jaký mohl být její přínos do domácnosti, takže jsem zkoumala archeologické prameny i Bibli. Emočně i fyzicky je to velmi zdatná žena.”

Inspiraci našla také v Přísloví 31, které mluví o počestné manželce, která „stojí vysoko nad perlami” a „má náruč otevřenou potřebným.” Connelly o tom říká: „Myslím, že opravdu ztělesňuje vše, o čem Přísloví 31 mluví – podporuje Noa, ale zároveň je silná, pracovitá, moudrá a skromná.”

Vedlejší herecké role a „Noe”

Herecké obsazení „Noa” je směsicí cenami ověnčených veteránů a vycházejících mladých hvězd. Do role Metuzaléma, zmíněného v jediné biblické pasáži v linii spojující Adama s Noem jako nejdéle žijícího člověka své doby, obsadili filmaři Oscarem oceněného Anthonyho Hopkinse.

„Metuzaléma jsme vnímali jako Noemova rádce, takže jsme potřebovali někoho moudrého a důvěryhodného, ale zároveň s jiskrou a trochou nezbednosti,” říká Handel, „ale on je daleko víc. Židovská legenda říká, že Metuzalém měl meč, na kterém měl vyrytých

mnoho božích jmen a kterým zabil 10 000 démonů. Chtěli jsme, aby náš Metuzalém měl tutéž moc.”

Aronofsky dodává: „Obsadit někoho do role Metuzaléma je téměř nemožné, protože musíte najít někoho, kdo dokáže zajímavým způsobem zahrát nejstaršího muže na světě. Když Tony Hopkins roli přijal, byli jsme všichni nadšení. Je to fantastický herec, který byl schopen dát té roli život a uvěřitelnost.”

Role Tubal-kaina, Noemovy pomsty a potomka nechvalně proslulého Kaina, který zabil Ábela, se ujal Ray Winstone, anglický herec známý svými rolemi ve filmech Martina Scorseseho „Skrytá identita” a „Hugo”. Přestože je zmíněn v knize Genesis, není Tubal-kain součástí Noemova příběhu, ale Aronofsky a Handel ho přivedli na plátno z velmi specifického důvodu. „Je to potomek Kaina, prvního vraha, a on sám je v Bibli popisován jako padělatel zbraní,” vysvětluje Handel. „Je to ta pravá osoba, která může stát v čele Kainových potomků, představující lidskou špatnost a zkaženost.”

Volba padla hned od počátku na Winstonea. „Potřebovali jsme najít někoho, komu uvěříte, že nakope Russellu Croweovi zadek,” přemítá Aronofsky. „A Ray je velký, drsný chlap, který je stejně velký jako Russell. Jejich společné scény mají spád.“

Winstone Tubal-kaina vnímá jako muže s chybami, který se však vyzná a který je rozhodnutý přežít za každou cenu. „Nevidím Tubal-kaina ani tak jako zlosyna, ale spíš velmi lidsky,” říká Winstone. „Má svůj vlastní, velmi silný, názor.”

Winstone pokračuje: „Myslím, že zažívá velká muka, protože k němu Stvořitel nepromlouvá – je jako dítě, které stojí stranou. Závidí Noemovi a cítí smutek. Je to muž, který od mládí bojuje o zem, bojuje o maso a teď došel do bodu, kdy se ptá ‘co jsem udělal se svým životem?’”

Na Mary Parent zapůsobila Winstonova všestrannost. „Tubal-kain představuje vše, co vedlo Boha k otázce, kam člověk směřuje. Ve filmu je jeden neuvěřitelný moment, kdy se začíná srovnávat s Bohem, a to velmi arogantně. Jenže Ray té chvíli dává zároveň takovou zranitelnost, že Tubal-kaina chápete – a vidíte to z jeho úhlu pohledu, takže to, co dělá, dává smysl. Zatímco Noe respektuje veškeré Stvoření, Tubal-kain vnímá vše jako věci, které jsou mu k máni.”

Noemovy syny Sema, Chama a Jáfeta, kteří zalidní svět novým pokolením, hrají tři vycházející herecké hvězdy: Logan Lerman, který zaujal svým výkonem v „Percym Jacksonovi: Zloději blesku” a v „Charlieho malých tajemstvích”, hraje Chama, britský idol ženských srdcí Douglas Booth, který získal uznání jako Pip v seriálu BBC „Great Expectations”, ztvárnil Sema a Jáfetem je nový objev Leo Carroll.

I když Bible neuvádí přesný věk Noemových synů, má se za to, že jim je lehce přes 100 let. „Jak asi v době, kdy se lidé dožívali 900 let, vypadali století? Nebo 500letí? Noe měl děti ve věku 500, archu postavil v 600 a zemřel v 950 letech,” vysvětluje Aronofsky. „Takže v našem příběhu, když Noe staví archu, měl by vypadat jako vy nebo já, kdybychom žili 500 let nebo by měl vypadat jako člověk, který má za sebou pět devítin svého života – jinými slovy muž středního věku? A Noemovy děti, které jsou zhruba v jedné desetině svého života – jak by měly vypadat? Roli tady hraje to, že jsou proti svému otci relativně mladé a stále hledají smysl svého mužství od patriarchy. Chtěli jsme, aby to lidé cítili.”

Představa, že jsou jedinými lidmi, kteří přežili potopu, je pro Noa a Naameh těžká, ale jejich prostřední syn Cham to přijímá s obrovskými obtížemi. „To, že budete mezi hrstkou lidí, kteří přežijí zánik lidstva, by bylo těžké přijmout v jakémkoliv věku,” říká Russell Crowe. „Ale když se jedná o mladíky v nejlepších letech, kteří cítí, že nebudou mít možnost zažít ani to, co zažili jejich rodiče, máte zaděláno na revoltu.”

A Cham skutečně chvíle vzpoury zažívá, ale Lerman je přesvědčen, že je jeho postava motivována nadějí. „Čistě technicky je to zlobivé dítě, protože zpochybňuje, co říká jeho otec,” říká Lerman. „Ale myslím, že je zároveň dítětem, které hledá někoho, koho by mohlo milovat.”

Na roli Noemova nejmladšího syna, 10letého Jáfeta, pořádali filmaři konkurzy po celé zemi. Nakonec našli v Chicagu Lea Carrola. „Nemáte šanci najít moc mladých herců, kteří by zapadli do rodiny Russella Crowea a Jennifer Connelly,” přemýšlí Scott Franklin. „Ale Leo má přirozený talent k herecké práci. Ohromil Russella už během jejich prvního společného působení před kamerou.”

Sema popisuje Booth jako zdánlivě nejpoctivějšího z Noemových synů. „Ve filmu je Sem skutečně synem svého otce,” popisuje herec, „kromě jednoho klíčového momentu.”

Ale i pro Sema je budoucnost, do které ho jeho otec bere, děsivá, a Booth se snažil si představit, jaké by to bylo, kdyby se skutečně v takové situaci ocitl. „Představte si, že víte, že budete poslední rodinou na planetě a že všichni ostatní zemřou,” říká herec.

Bible říká, že Noe, jeho synové a jejich ženy vstoupí na archu. A přesně to se stane ve filmu, přestože to bude překvapivým a neočekávaným způsobem. Na konci filmu bude jasné, že existují tři synové a tři manželky, a všichni jsou na arše. Ale způsob, jakým manželky na archu přijdou a nejistotu, zda vůbec, byl použit jako prostředek ke zdramatizování otázky, zda je lidstvo dobré nebo hříšné, zda si zaslouží milost nebo spravedlnost, zda má být smeteno nebo ušetřeno – otázky, které jsou srdcem Noemova příběhu.

Do Noemovy rodiny patří také Ila, sirotek, kterého Noe adoptoval poté, co ji našel opuštěnou v uprchlickém táboře. Poté, co dospěje v ženu, se mezi Noem a Ilou vytvoří jedinečné pouto. Ilu hraje Emma Watson, známá jako Hermione Grangerová z populární filmové série „Harry Potter“, která herecky vyzrála rolemi ve filmech „Můj týden s Marilyn“ a „Charlieho malá tajemství.“

„Pro roli Ily jsme hledali někoho, kdo v sobě má nevinnost dívky, ale zároveň dokáže překvapit silou dospělého. A přesně tohle Emma své roli dala,” říká Handel.

„Ila je katalyzátorem příběhu,” dodává Parent. „Jak dospívá, zažívá románek se Semem, ale vliv, který má na Noema a zejména na jeho víru, je velmi emotivní.“

Watson rolí Ily získala nové zkušenosti. „Hodně jsem přemýšlela o tom, co pro ženu znamená být schopná mít rodinu a přemýšlela jsem hodně i o životě, který z Ily udělal člověka, kterým je – život v chudobě, blízko určitých velmi temných věcí. Myslím, že díky tomu cítí Ila silnou spřízněnost s Noem, který ji zachrání a přivede ji do své rodiny, a naplní tak její touhu po její vlastní rodině.“

„Myslím, že když lidé přemýšlejí o Noemově příběhu, vytanou jim na mysli jen zvířata kráčející bok po boku,” říká Watson. „Ale příběh, který vyprávíme, je stejně tak o tom, co zažívá jeho rodina – mezilidské vztahy mezi Noem, jeho ženou a dětmi. Takže i když je to úžasný epos a velkolepá podívaná, je zároveň intimní a jemný.“

Produkce staví archu

Hned na začátku učinil Darren Aronofsky klíčové rozhodnutí: postaví od základů skutečnou archu podle pokynů, které Noe dostal. Bylo mu jasné, že počítačem vytvořená archa by byla daleko jednodušší, ale Aronofsky cítil, že by nikdy nedala publiku skutečný zážitek z toho, jak obrovský byl Noemův úkol, jak velkolepě archa působila na místní obyvatele.

Filmová nevšední archa zřejmě překvapí mnoho diváků, kteří jsou zvyklí ji vídat zobrazenou jako primitivní loďku. Aronofského výzkum ho ale navedl jiným směrem. „Naší myšlenkou bylo celou dobu následovat to, co říká Bible, která v podstatě popisuje obdélník, krabici,” vysvětluje Aronofsky. Genesis v tomto směru poskytuje nebývale detailní informace a Aronofsky se úzce držel daného textu, který použil jako plán pro filmové plavidlo. „Všechna ztvárnění, která jsme za posledních sto let viděli, byly lodě, ale ve skutečnosti archa nepotřebovala kýl, protože neměla navigaci. Jen prostě musela přežít potopu. Proto

jsme se obrátili k Bibli a podle jejího popisu jsme postavili archu skutečných rozměrů – což je docela působivá velikost.”

Po celá staletí se v horách patřících Turecku a Arménii hledají zbytky archy, ale bylo jen málo pokusů znovu ji ve skutečné velikosti postavit. Stavba něčeho takového vytvořila mezi herci a štábem neopakovatelnou atmosféru. „Herci se mohli dotýkat stěn a skutečně na ně lézt,” vypráví Aronofsky. „A všichni jsme se z průběhu stavby skutečné archy hodně naučili.”

Pro plánování a stavbu archy spolupracoval Aronofsky úzce s výtvarníkem Markem Friedbergem, čerstvým držitelem Emmy za televizní seriál HBO „Mildred Pierceová”. Friedberg začal práce více než rok před zahájením výroby a nejprve se zaměřil na rozměry. „Genesis popisuje archu jako 30 kubitů vysokou, 50 kubitů širokou a 300 kubitů dlouhou,” popisuje výtvarník. „Jenže máme egyptské kuby a benátské kuby – takže jsme museli jít hluboko do historie, abychom se pokusili přijít na skutečné rozměry.”

Výtvarník věděl, že si Noe nemohl dopřát časový luxus a stavět něco krásného, co přetrvá věky – potřeboval něco, co rychle splní svůj účel, i když ten účel byl svatý. „Noe stavěl archu v beznaději,” vysvětluje Friedberg. „Takže to není truhlářina; není to kvalitní námořnické řemeslo. Je to funkční objekt. Je tady proto, aby zvířata měla pevnou půdu pod nohama, zatímco se svět plní vodou. Není potřeba ji kormidlovat, protože kam byste šli, když je na celém světě voda?”

I když klíčovou byla funkčnost, přesto se Aronofsky s Friedbergem inspirovali také uměním – zejména syrovou apokalyptickou vizí německého umělce Anselma Keifera, jehož symbolistické obrazy a sochy jsou tvořeny takovými materiály jako sláma, popel nebo sůl. „Kiefer mě přivedl na správnou stopu, protože jeho práce je o beznaději, o kráse a brutalitě,” vzpomíná Friedberg a pokračuje: „S Darrenem jsme se shodli na tom, že archa musí být vytesána velmi hrubě, je to robustní ruční práce a že dřevo nebudeme řezat, ale lámat a upevňovat pomocí popruhů. Myslím, že to je to, co dává arše její vitalitu, ten pocit, že byla postavená rychle a hrubě, jak lidé dělali, co bylo v jejich silách, aby vytvořili něco, co jim může pomoci přežít.”

Těžkým úkolem bylo najít ty pravé materiály. Podle Bible měl Noe použít dřevo gofer, tajemný rod, který moderní člověk nezná. „Nepodařilo se nám to tady na Long Islandu sehnat,” směje se Friedberg. „Nejvíc nám ale šlo o to, aby archa vypadala jako postavená ze dřeva rostoucího v lese kolem. Proto jsme použili ocelový rám, dřevěné podlahy a potom jsme udělali velké trámy archy vyřezané z pěny.”

Když byly hotové návrhy, začalo se se stavbou v Planting Fields Arboretum State Park v Oyster Bay na Long Islandu. Na travnaté ploše, která se běžně využívá jako parkoviště, postavil tým za pět měsíců archu. Stovky Friedbergových lidí postavily asi 52 metrů, nebo také zhruba třetinu archy, a o zbytek se postaral v post produkci tým speciálních efektů. Mezitím byla v prázdném brooklynském Marcy Armory, které kdysi sloužilo jako skladiště munice pro Národní gardu, postavena druhá archa, na které se točily interiéry.

Během stavby Friedberg spolupracoval s párem umělců, kteří měli na vzhled archy významný vliv: The Starn Brothers. Sochaři Doug a Mike Starnovi z New Yorku vytvořili „Big Bambu,” složitou strukturu vytvořenou z tisíců bambusových tyčí, která je umístěna na střeše Metropolitního muzea umění. Friedberg je původně oslovil s dotazem, zda znají někoho, kdo by byl schopen vytvořit kolem archy bambusové lešení. Nakonec se této práce ujali oni sami.

Vnitřek archy se skládá ze tří úrovní, přesně podle popisu Genesis. „Spodní úroveň je nejvyšší paluba savců pro mamuty, slony, žirafy a obří zvířata. Plazi a hmyz žijí na prostřední úrovni, která je vysoká pouhého 2,5 metru a úplně nahoře je přes 3,5 metru vysoká ptačí paluba, kde žije rodina spolu se všemi ptáky,” popisuje Friedberg.

Ačkoliv normálně by se stavěly tři úrovně archy vedle sebe, Aronofsky je nechal postavit autenticky jednu na druhou, aby stavbě dodal vizuální dynamiku. „Umožnilo nám to vizuálně spojit všechny úrovně, takže můžete vidět, jak postavy přecházejí z jedné úrovně do druhé, nahoru a dolů,” vysvětluje Friedberg.

Kameraman Matthew Libatique nominovaný na Oscara za svou práci na filmu „Černá labuť” využil tříúrovňovou stavbu v nejvyšší možné míře, když nechal kameru pohybovat se archou spolu s postavami.

Osvětlení interiérů bylo pro filmaře dalším oříškem. Genesis zmiňuje pouze jedno okno v celé masivní stavbě. Po mnoha diskuzích se filmaři rozhodli postavit uprostřed archy obrovskou pec. „Ta pec se stala hlavním zdrojem světla na 40 dní a 40 nocí, ve kterých nedochází k žádnému osvětlení z vnějšího světa,” říká Friedberg. „Dávala nám světlo a našim postavám přinášela teplo.”

Když herci a členové štábu poprvé spatřili dílo Marka Friedberga, spadla jim čelist. „Je mi jedno, jestli mají za sebou stovky filmů, tohle lidé prostě uvidí poprvé. Ten rozměr a velikost té stavby a její originalita byla šokující,” říká Handel.

A Aronofsky dodává: „Vnitřní detaily byly naprosto neuvěřitelné a fascinující, protože jsme vybudovali tři patra archy. To byla zdaleka největší scéna v New Yorku za hodně

dlouhou dobu – filmy už zpravidla nestaví skutečné věci, jako je tato.”

Zvířata z archy

Zatímco archu filmaři skutečně vytvořili, zvířata, která v ní hledají útočiště, jsou kombinací digitálních kouzel a vytvořených replikací. „Při práci s živými zvířaty, jste omezeni na druhy, které můžete získat, a péče o ně je obrovská zodpovědnost,” vysvětluje Aronofsky. „Také jsem nechtěl, aby archa vypadala jako moderní ZOO. Vytvoření digitálních zvířat nám dalo větší svobodu ukázat obrovskou rozmanitost celé zvířecí říše.”

Vytvoření zvířat byla práce trikového specialisty Adriena Morota, který na plátno přivedl replikace plazů, savců a ptáků, kterým později vdechla život CGI. „Adrien na těch zvířatech odvedl fenomenální práci,” říká Mary Parent. „Vypadala, jako kdyby měla každou chvíli obživnout.”

Mezitím tým vedený trikovým specialistou Benem Snowem z Industrial Light & Magic („Iron Man,” „King Kong”) strávil měsíce u počítačů vytvářením zvěřince. Snowův tým spolu s Aronofskym představil širokou škálu živočišných druhů, včetně několika již vymřelých.

Jakmile se zvířata nalodí na archu, jsou pomocí speciální byliny uspána, aby mohla v bezpečí přečkat dlouhou cestu. „Problémy, které mohou vzniknout, když je tolik zvířat na jednom místě, jsou obrovské,” říká Ari Handel. „Ale hlavu si s tím lámala spousta lidí déle než rok – navíc existují zprávy o tom, že se zvířata nacházela ve stavu jakéhosi omámení, aby lvi nesežrali ovce. S touto variantou jsme dál pracovali, takže když přijdou na archu, upadnou do dřímoty a odpočívají do doby, než se mohou opět začít množit v Novém světě.”

Padlí andělé

Snowův tým vytvořil také digitální padlé anděly, Aronofského kreativní představu obřích Nephilim, o kterých Genesis říká, že obývali Kanaán. „Podoba padlých andělů pro nás byla velkou výzvou,” komentuje to Snow, „a to na tom pracovali špičkoví designéři, od Aarona McBridea z ILM až po Aarona Simmse. Na počátku nám dal Sam Messer, newyorský sochař, reálný základ, jak by mohli vypadat.”

Aronofsky dodává: „Padlí andělé jsou zmíněni v Bibli v jediném verši, v jejich kreativním zpracování jsme se proto nemuseli nijak omezovat. Jsou to neuvěřitelné bytosti, jaké jste ještě neviděli.”

I když zvířata a padlí Andělé dodali „Noemu“ zajímavé prvky, podle Snowa kladl Aronofsky důraz na to, přitáhnout diváky do Noemova světa, který jako kdyby obžil teď a tady. „Jedno z nejlepších rozhodnutí tohoto filmu bylo podle mě točit to tak realisticky, jak nejvíc to šlo,” vypráví. „Na tento reálný základ potom můžete snadno nalepit vizuální efekty. Takhle zachováte skvělou podívanou, která zároveň ale neovládne příběh – všechno to slouží k podpoře podstaty příběhu, kterou je vždycky Noe a jeho rodina.”

„Noe” na Islandu

Místo odpovídající Noemově světu před potopou objevil Darren Aronofsky náhodou během své dovolené na Islandu. Přestože se Island může zdát jako to poslední místo, o kterém by člověk uvažoval v souvislosti s biblickým eposem, Aronofského místní krajina přitahovala. „Když jsem viděl z půdy stoupat plameny a páru, měl jsem pocit prvotní země,” vzpomíná Aronofsky.

Terén uchvátil i Scotta Franklina. „Nechtěli jsme použít klasický žlutý písek, jaký je vidět ve všech starých eposech, chtěli jsme něco jiného,” svěřuje se. „Island je místo, které vás dostane tou neuvěřitelně krásnou, tmavou, pustou krajinou vyrobenou lávou – ale potom jedete dál a za dvacet minut jste v úžasném svěžím údolíčku s vodopádem, které by mohlo představovat Ráj. Hledali jsme i na jiných místech, ale nikde to nebylo takové.”

Na Islandu pomohl Mark Friedberg vytvořit hříšnou a zkorumpovanou lidskou společnost. „Náš ‘Noe’ se odehrává ve zničené krajině, kde se hroučí města, lidé bojují o přežití a hřeší nejen proti sobě navzájem, ale proti samotnému Stvořiteli,” vysvětluje celé pojetí.

Tato myšlenka vedla také k vytvoření Tubal-kainova tábora sledujícího Noema při stavbě archy. „Tubal-kain se dozví o muži, který staví obrovskou pevnost – a potom zjistí, co to skutečně je,” vysvětluje Friedberg. „Z celého světa se začnou valit jeho přívrženci, jakmile uslyší, že se blíží konec světa. Jeho tábor jsme tedy vytvořili ze zbytků rozpadlých měst, se starými billboardy a plakáty, z kterých jsou postavené stany.”

Během natáčení v islandské přírodě spolupracoval Aronofsky úzce s kameramanem Matthewem Libatique. Využili nejmodernější technologie, aby divákům zprostředkovali bezprostřední vjemy. Do některých akčních scén byly zapojeny stovky vojáků a uprchlíků běžících o život k arše. „Ty noční bojové scény byly velmi silné,” říká Scott Franklin. „Kompars, který jsme měli v New Yorku, byl fantastický a kaskadéři odvedli ohromnou práci.”

At' prší

Jakmile Noe dokončí archu, obloha potemní, nebe se otevře a spustí se nejprudší déšť, který kdy na zemi padal, a trvá 40 dní a 40 nocí. Vytvoření tohoto počasí nemajícího obdoby připadlo trikovému specialistovi Burtu Daltonovi, vítězi ceny Akademie za „Podivuhodný případ Benjamina Buttona.“

„Chtěli jsme déšť skutečně biblických rozměrů,” říká Dalton. „Darren chtěl, aby byl větší než cokoliv, co bylo předtím, takže jsme se snažili. Udělali jsme dešťový test a on řekl ‘není dost hustý’, pak další dešťový test a opět ‘houšť.’ Chtěl tak hustý déšť, aby lidé jen stěží viděli nebo mluvili – a my jsme to dokázali.”

Začalo to pokládáním obrovského systému vodovodního potrubí pod zem na pozemku Arboreta, kde stála archa. „Vodu jsme dodávali pomocí dvou obřích čerpadel za archou, s pěti 22000galonovými nádržemi zásobujícími čerpadla. Od okraje archy jsme položili podél celého parkoviště 914 metrů třiceticentimetrového potrubí. To je větší vodovodní potrubí než vede v ulici před vaším domem,” porovnává Dalton.

Největší potrubí také dodávalo vodu do několika obrovských jeřábů, z nichž každý vážil 300 tun, které držely šest „dešťových trubic” dělaných na zakázku – každou 30 metrů dlouhou a 15 metrů širokou, s různými velikostmi hlavic. „Mohli jsme ovládat každou hlavici přes iPad,” vysvětluje Dalton, „takže jsme mohli mít velké kapky, malé kapky nebo mlhu, podle toho, co jsme potřebovali. A když pracovaly všechny tři jeřáby, přšelo 5000 galonů vody za minutu – což je trojnásobně víc než při běžné dešťové scéně. Řekl bych, že co se týká hustoty, je to rekord.” (Voda se vždy pečlivě recyklovala, aby se zbytečně neplýtvalo.)

Mezitím hledal kameraman Libatique způsob, jak tyto scény natáčet uprostřed slunečného newyorského léta – a napadlo ho natáčet v noci. „Ale jak točit v noci tak, aby to vypadalo jako těžké dešťové mraky? Matty přišel s výborným nápadem,” vzpomíná Dalton. „Protože jsme už měli postavené masivní dešťové krovy, napadlo ho dát světla do balónků naplněných héliem, které vydávaly měkké světlo, takže to vypadalo jako zamračený den.”

Nápor deště vedl brzy k výbušné a ničivé mořské potopě, která se stala *piece de resistance* pro trikového specialistu Bena Snowa. „Darren chtěl něco opravdu originálního,” poznamenává Snow. „Prohlíželi jsme mnoho klasických i náboženských vyobrazení potopy, mezi kterými byly některé velmi inspirativní práce. Jenže my jsme nechtěli jen opakovat to, co jste už někde viděli. Chtěli jsme potopu, která bude víc než jen proud vody valící se na vás – a výsledek je úžasný.”

Kostýmy Noa

K naplnění své osobní vize „Noa“ spolupracoval Darren Aronofsky s kostýmním výtvarníkem Michaelem Wilkinsonem, který byl letos nominován na Oscara za „Špinavý trik“. Jejich cílem bylo vytvořit neotřelý, ale dobový vzhled kostýmů k filmu z doby Starého zákona. „O kostýmech jsme vedli spoustu diskusí,“ vzpomíná Wilkinson. „Probírali jsme se tím, co je známo o starých kulturách, ale dívali jsme se také na moderní, outdoorové vybavení – a výsledkem je něco jedinečného.“

Wilkinson se svým týmem věnoval spoustu úsilí tomu, aby našli ty správné tkaniny. „Zkoumali jsme vlákna na tradiční rostlinné bázi i domácí tkané textilie – ale pracovali jsme také s některými úžasnými textilními umělci, kteří vytvářeli nové látky,“ vysvětluje.

Wilkinson chtěl, aby se Noemův vzhled měnil – od životem překypujícího dlouhovlasého mladého otce až po zjednodušenou siluetu a oholenou hlavu, která se hodí pro muže plnícího těžkou misi. Později Noe obléká těžší oblečení, které ho má ochránit před vlhkým vzduchem uvnitř archy – a jak si jeho břemeno vybírá svou daň, je stále neupravenější.

Tubal-kain pro změnu obléká propracovaný kostým z kůže a kovové brnění a při ruce má vždycky zbraň. „Je to divoký, hrůzu nahánějící bojovník, takže má dlouhý plášť a všechna jeho brnění a tkaniny jsou na hony vzdálené Noemovi a jeho rodině,“ říká Wilkinson.

Winstone strávil denně hodiny v maskérském křesle Adriena Morota, který dal Tubal-kainovi jeho bojové jizvy a závoj vlasů téměř až k zemi.

Bylo nutné připravit kostýmy pro daleko víc než jen pro hlavní postavy. „Museli jsme myslet na zhruba 400 komparzistů a vytvořit jim kostýmy úplně od nuly,“ říká Wilkinson. „Některé z nich se vyráběly v New Yorku, jiné v Maroku, kde pro nás vyrobili například 400 párů bot, když spletli dohromady mnoho zajímavých textur a látek.“

Celou produkci by mohla shrnout slova „velká událost“, ale objevily se i nečekané okamžiky mající své kouzlo, které podtrhly smysl toho všeho. Zpěvačka a skladatelka Patti Smith, která se podílela na filmové ukolébavce, vzpomíná na jeden výjimečný den, kdy si jela pro inspiraci na Island. Přišlo to náhle a nečekaně.

„Stála jsem v základním táboře, chvilku přšlo a potom vyšlo slunce. Řekla jsem si ‘páni, to by bylo něco, kdyby se udělala skutečná duha,‘“ říká v narážce na duhu, o které se zmiňuje Genesis a která symbolizuje neporušitelnou dohodu mezi Noem a Bohem. „A jak

jsem tam stála, najednou se objevila duha. Vtom jsem ucítila, jak mi někdo poklepal na rameno. Otočila jsem se a byl to Russell Crowe – řekla jsem si, že to je krásné znamení, že to bude opravdu silný film.”